

Desigualtat i pacte social

Informe divulgatiu

Entrar i sortir de la pobresa laboral a Espanya

Maig 2022

l'ObservatoriSocial

Crèdits

**L'Observatori Social
de la Fundació "la Caixa"**

Fundació "la Caixa", 2022
Plaça de Weyler, 3
07001 Palma

ISBN 978-84-9900-311-5
(Col·lecció «Desigualtat i pacte
social»)

**Coordinació del projecte, disseny
gràfic i maquetació:**
Knowledge Sharing Network, SL
KSNET

www.ksnet.eu

Revisió de textos i traducció:
Discobole, SL
www.discobole.eu

La Fundació "la Caixa"
no s'identifica necessàriament
amb l'opinió dels autors
d'aquesta publicació.

elobservatoriosocial.fundacionlacaixa.org/ca

Recerca i elaboració de l'informe

Alba Lanau, Centre d'Estudis Demogràfics
– CERCA Generalitat de Catalunya

Mariona Lozano, Centre d'Estudis Demo-
gràfics – CERCA Generalitat de Catalunya

Comissari de la col·lecció:
Luis Ayala, UNED

Comitè científic:

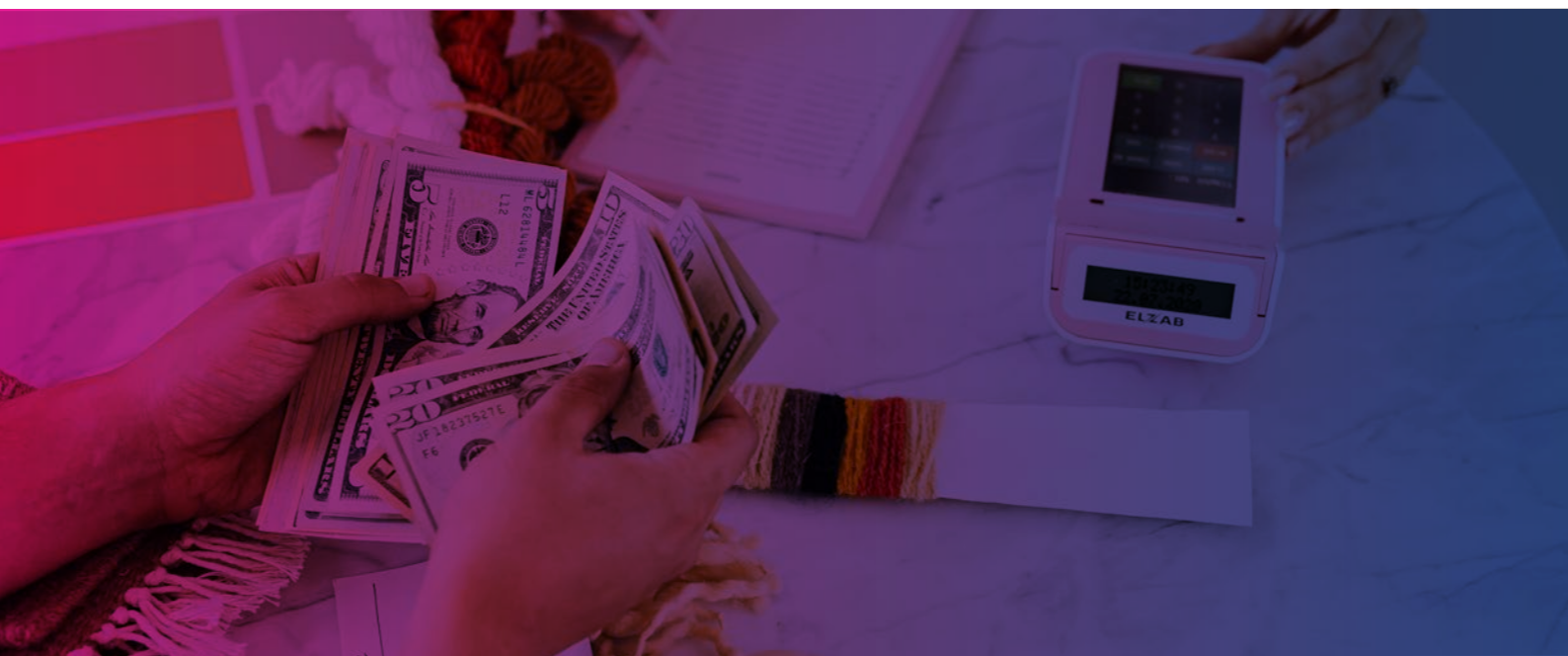
Lidia Brun (ULB), Olga Cantó (UAH), Sara de
la Rica (ISEAK), Víctor Lapuente (UG), Marga
León (UAB), Jorge Onrubia (UCM), Leire Salazar
(UNED)

Índex

- 4 Resum
- 5 Idees principals
- 6 Espanya té una de les taxes de pobresa laboral més altes d'Europa, i continua augmentant
- 7 La pobresa laboral afecta molt particularment les llars amb un sol treballador i menors a càrrec
- 8 El risc de pobresa laboral també és elevat a les llars on viuen joves i a les llars encapçalades per dones
- 10 A Espanya la pobresa laboral és una combinació d'inestabilitat laboral, salaris baixos i polítiques familiars insuficients
- 11 Trobar feina no garanteix sortir de la pobresa
- 12 Els esdeveniments del mercat laboral tenen més rellevància que els canvis en la composició de la llar per entendre l'entrada en la pobresa laboral
- 14 L'increment dels ingressos salarials de la llar i l'augment del nombre de mesos treballats són clau per entendre les sortides de la pobresa laboral
- 15 La pandèmia de la covid-19 probablement ha fet augmentar el nombre de llars en situació de pobresa laboral
- 16 Conclusions
- 17 Actuacions proposades
- 19 Característiques de l'estudi
- 20 Referències

Resum

Sovint, el treball remunerat és descrit com la millor manera de sortir de la pobresa. No obstant això, per a un nombre creixent de llars, tenir un treballador no és suficient per evitar aquesta situació. Es considera que viuen en pobresa laboral les llars que es troben en situació de pobresa monetària malgrat que tenen una o més persones treballadores. Espanya té una de les taxes més altes de pobresa laboral d'Europa, i el risc es concentra a les llars amb menors a càrrec i, particularment, a les llars amb menors i un sol treballador. Les conclusions d'aquest estudi suggereixen que a Espanya la pobresa laboral té més a veure amb les dinàmiques laborals que no pas amb els canvis en la composició de la llar. Així doncs, entrar i sortir de la pobresa laboral s'associa a salaris baixos i períodes d'inactivitat o atur d'un o més membres de la llar, i només un 8% de les entrades en la pobresa s'associen a canvis en la composició de la llar. Finalment, aquest estudi posa en relleu la necessitat que la llar tingui un doble ingrés per evitar la pobresa laboral.

Idees principals

1

Espanya té una de les taxes de pobresa laboral més altes d'Europa: afecta el 16% de les llars, i continua augmentant.

3

El risc de pobresa laboral també és elevat a les llars on viuen joves (21%) i a les llars encapçalades per dones (18%).

5

La major part de les llars que entren en situació de pobresa laboral (sis de cada deu entrades) eren llars no pobres i amb un o més treballadors l'any anterior. D'altra banda, trobar feina no garanteix sortir de la pobresa: més de la meitat de les llars pobres en què un o més membres entren al mercat laboral continuen en situació de pobresa.

2

La pobresa laboral afecta molt particularment les llars amb menors a càrrec i un sol treballador: el 34% d'aquestes llars es trobaven en situació de pobresa laboral el 2018.

4

A Espanya la pobresa laboral és fruit d'una combinació d'instabilitat laboral, salaris baixos i polítiques familiars insuficients. En un 65% de les llars s'associa a salaris baixos i/o atur, mentre que en el 35% de casos restant s'associa a l'excés de càrrega a la llar.

6

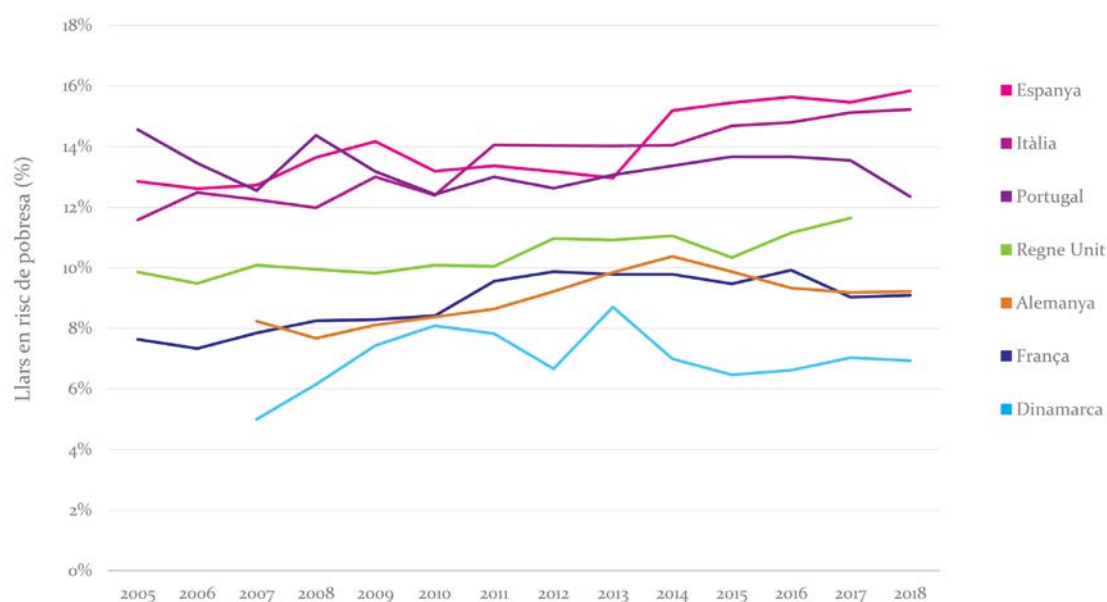
Els esdeveniments del mercat laboral, com ara períodes d'atur, reduccions de jornada o reduccions salarials, tenen més rellevància que els canvis en la composició de la llar per entendre l'entrada en la pobresa laboral. L'augment del nombre de persones a la llar representa només un 8% dels factors d'entrada en la pobresa laboral.

1 Espanya té una de les taxes de pobresa laboral més altes d'Europa, i continua augmentant

Espanya és un dels països europeus on hi ha una proporció més elevada de llars pobres amb persones treballadores: el 2018 un 16% de les llars amb almenys un treballador eren pobres. Altres països del sud d'Europa, com ara Itàlia i Portugal, també presenten taxes elevades de pobresa laboral, però més baixes que l'espanyola (15% a Itàlia, 12% a Portugal). En canvi, en països del centre i el nord del continent, entre el 7 i el 9% de les llars amb persones treballadores són pobres.

Gràfic 1: A Espanya, el 16% de les llars amb persones treballadores són pobres, un percentatge similar al d'Itàlia i molt superior al d'altres països europeus

Percentatge de llars pobres entre les llars amb persones treballadores, per països, 2004-2018

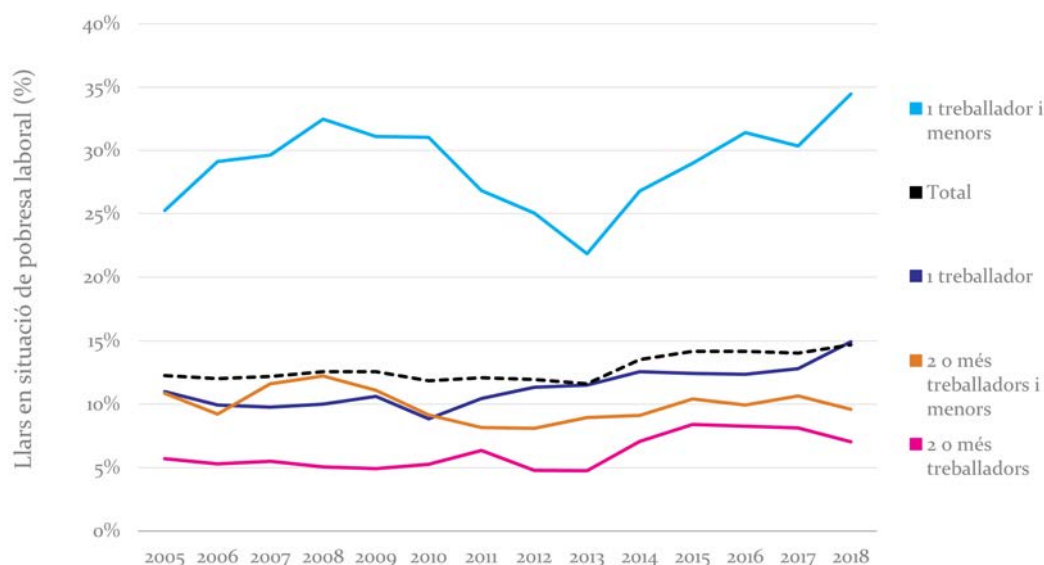
Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

2 La pobresa laboral afecta molt particularment les llars amb un sol treballador i menors a càrrec

El grup més afectat per les conseqüències de la pobresa laboral és el dels menors d'edat: més de la meitat de les llars en situació de pobresa laboral són llars amb menors. Aquesta concentració del risc s'explica per una conjunció de factors. D'una banda, són llars amb despeses més elevades. De l'altra, sovint passa que, per satisfer les demandes de cura de la llar, les dones surten del mercat de treball. Així doncs, en molts casos, en aquestes llars hi ha un sol treballador i, per tant, una sola entrada d'ingressos, cosa que multiplica el risc de pobresa: el 34% de les llars amb un sol treballador i menors a càrrec són pobres.

Gràfic 2: Les llars amb menors i un sol treballador són especialment vulnerables a la pobresa laboral

Percentatge de llars en situació de pobresa laboral segons el nombre de treballadors i la presència de menors, 2005-2018

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

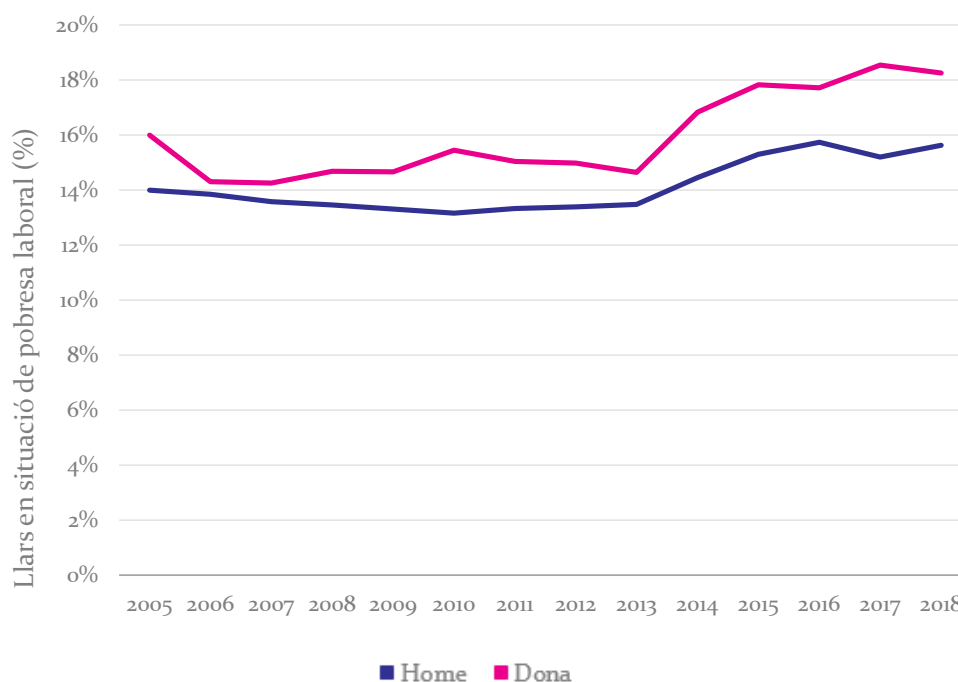
Espanya és un dels països europeus amb una de les taxes més baixes de participació laboral femenina, especialment entre les dones que són mares. Tradicionalment, les dones han estat considerades les principals responsables de les tasques domèstiques, no únicament durant les etapes de maternitat, sinó durant tot el cicle de vida. Malgrat el gran augment de la participació laboral de les dones que s'ha vist a Espanya des de 1985, la desigualtat de gènere a la llar persisteix. La distribució desigual de les tasques domèstiques explica una part important de la bretxa de gènere al mercat laboral: les dones tendeixen a tenir jornades més curtes per poder conciliar treball remunerat i cura de la família. A més, el treball precari, la temporalitat i la concentració en determinats sectors d'activitat són trets que defineixen una part important de l'ocupació femenina. D'altra banda, la participació de les dones en feines de més responsabilitat, que comporten salaris més elevats, és molt inferior a la dels homes. Tots aquests factors poden explicar el risc més elevat de pobresa laboral a les llars encapçalades per dones o a les llars amb menors a càrrec en les quals o bé les dones no treballen per poder conciliar o bé tenen un sou insuficient per poder evitar la pobresa.

3 El risc de pobresa laboral també és elevat a les llars on viuen joves i a les llars encapçalades per dones

La pobresa laboral afecta més els joves, i molt particularment les llars joves amb menors a càrrec. El risc de pobresa laboral en llars on viuen joves d'entre 18 i 35 anys ha anat augmentant progressivament des de 2005, en què era del 13%, fins a arribar al 21% el 2018, i és particularment elevat a les llars el sustentador principal de les quals és menor de 35 anys (23%). Estudis anteriors vinculen part d'aquest augment a la precarització gradual de les condicions laborals: els joves es veuen més afectats per la temporalitat laboral i sovint queden atrapats en feines amb salaris baixos i una alta inseguretad contractual.

A més, les llars que tenen com a sustentador principal una dona estan més exposades a patir situacions de pobresa laboral (un 18% de les llars) que les llars que tenen com a sustentador principal un home (un 16% de les llars). Les diferències són petites (1-4 punts percentuals segons l'any), però significatives.

Gràfic 3: Les llars el sustentador principal de les quals és una dona tenen més risc de pobresa
Percentatge de llars en situació de pobresa laboral segons el gènere del cap de llar, 2005-2018

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

D'altra banda, les llars la persona responsable de les quals té nivells de formació més elevats, o treballa en categories professionals més altes, queden més protegides davant la pobresa laboral. No obstant això, les llars encapçalades per autònoms o per persones treballadores amb un contracte temporal tenen més probabilitats de trobar-se en situació de pobresa laboral. Finalment, viure de lloguer també s'associa a un risc més elevat de pobresa laboral.

Taula 1: Els baixos nivells educatius, la temporalitat, el treball per compte propi, ser família nombrosa i viure de lloguer són factors que també s'associen a un risc de pobresa laboral més elevat

Regressió logística. Variable dependent: pobresa laboral

Característiques del responsable de la llar	
Dona	+
Manager/Professional	-
No treballa	+
Baix nivell educatiu	++
Educació universitària	-
Contracte temporal	+
Autònom	++
Característiques de la llar	
1 o 2 infants	+
3+ infants	++
1 treballador	++
Lloguer	+

Nota: les característiques associades a un risc més elevat s'identifiquen amb el símbol positiu (+), i les que, per contra, comporten un risc de pobresa laboral més baix es marquen amb el símbol negatiu (-). Quan el risc és molt alt, utilitzem dos símbols positius (++).

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

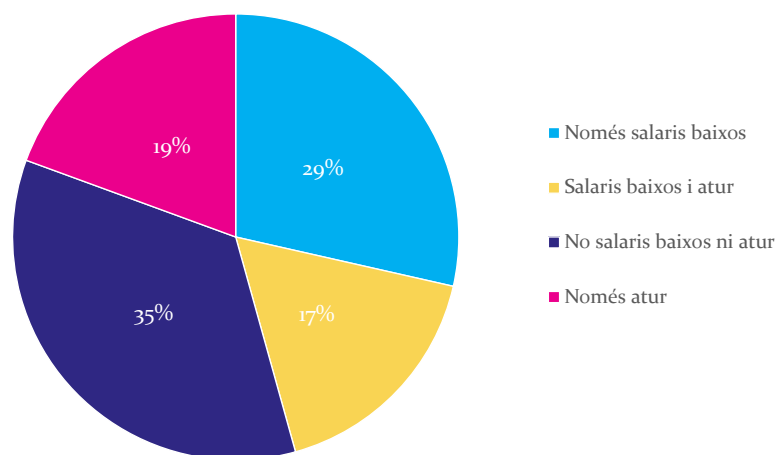
4 A Espanya la pobresa laboral és una combinació d'instabilitat laboral, salaris baixos i polítiques familiars insuficients

El 2018, la majoria de les llars pobres tenien persones en edat de treballar que havien estat desocupades en algun moment de l'any anterior, persones treballadores amb salaris baixos o bé experimentaven totes dues situacions. Espanya té una de les taxes d'atur més altes de la Unió Europea, sobretot entre la població més jove. Això és degut, en part, a la gran temporalitat i instabilitat contractual que pateixen aquests joves. Molts, després d'acabar un contracte temporal, passen a l'atur, i la situació es repeteix perquè encadenen contractes temporals.

En canvi, un 35% de les llars en situació de pobresa no tenen persones que hagin passat per períodes d'atur l'any anterior, ni tampoc salaris baixos. En aquests casos, la composició i les demandes de cura de la llar són un factor clau. En aquest segment, gairebé 8 de cada 10 són llars amb un sol treballador; a la meitat d'aquestes (52%) hi ha menors a càrrec, i en una de cada tres hi ha persones joves (majoritàriament, fills adults no emancipats). El treball a temps parcial també hi té un paper important, tot i que el seu pes és relativament menor que altres factors: en un 25% d'aquestes llars hi ha una o més persones treballadores a temps parcial. La rellevància de la composició i les demandes de cura de la llar per entendre la pobresa laboral reafirma la importància de tenir en compte el conjunt de la llar, i no només les persones treballadores, a l'hora d'analitzar la pobresa laboral. Per a moltes famílies, les polítiques familiars –tant si van encaminades a facilitar la conciliació com a complementar els ingressos– resulten insuficients per reduir el risc de pobresa laboral a les llars amb menors.

Gràfic 4: El 65% de les llars que experimenten pobresa laboral es troben en aquesta situació per motius de salaris baixos i/o atur. El 35% restant viu en situació de pobresa per un excés de càrrega a la llar

Situació laboral de les llars que pateixen pobresa laboral, 2018

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2018, Eurostat.

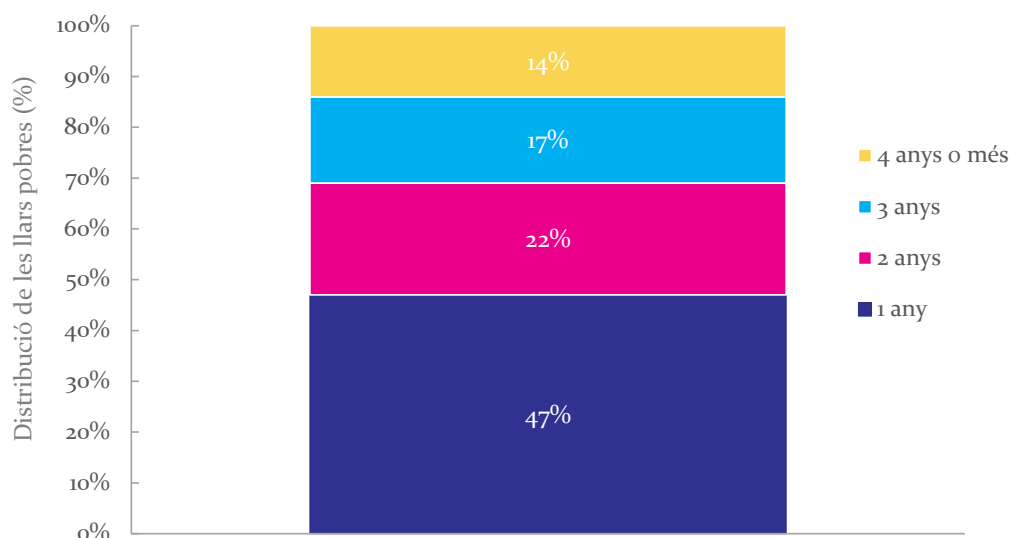
En conclusió, a Espanya la pobresa laboral és el resultat d'una combinació de les elevades taxes d'atur –degudes, en part, a l'alta temporalitat–, els baixos salaris i un excés de càrregues de cura a la llar.

5 Trobar feina no garanteix sortir de la pobresa

La pobresa laboral és dinàmica, amb entrades i sortides freqüents. Les llars pobres amb persones treballadores solen experimentar períodes relativament breus de pobresa. Així doncs, de les llars que formen part de la mostra durant un període de quatre anys i experimenten pobresa laboral, el 47% es troba en aquesta situació durant un any; el 22%, durant dos anys, i només un 14% passa tots quatre anys en situació de pobresa laboral.

Gràfic 5: La majoria de les llars experimenten períodes breus de pobresa laboral, però el 14% passen 4 anys o més en aquesta situació

Percentatge de llars pobres segons el nombre d'anys en situació de pobresa laboral

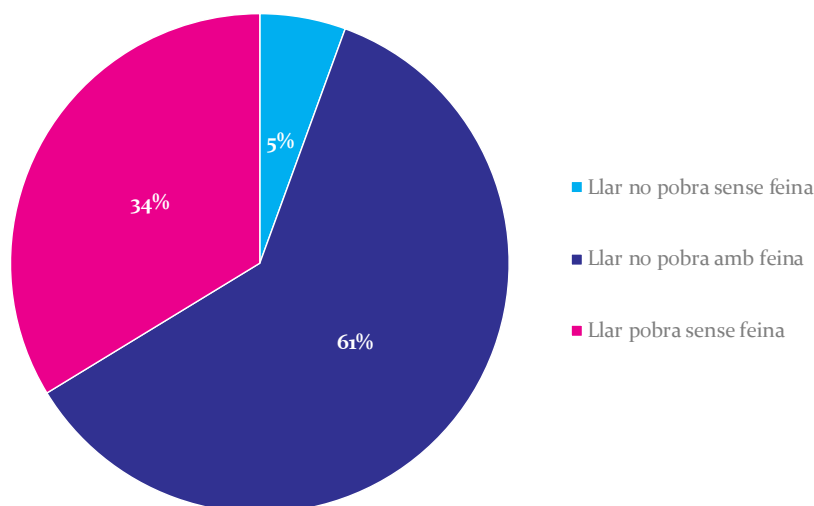

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

El principal flux d'entrada a la pobresa laboral –concretament, sis de cada deu entrades– prové de llars treballadores i no pobres. A la resta no hi havia persones treballadores l'anys anterior.

Gràfic 6: La majoria de les llars que entren en situació de pobresa laboral són llars que continuen treballant, però que han entrat en situació de pobresa

Llars que entren en situació de pobresa laboral en qualsevol dels quatre anys segons la situació de la llar l'any anterior

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

Per a la majoria de les llars pobres sense feina, entrar al mercat laboral no significa sortir de la pobresa: un 58% continuen sent pobres després que un o més dels seus membres s'incorporin al mercat laboral. Set de cada deu llars d'aquest grup tenen menors a càrrec. La precarització de les condicions del mercat laboral espanyol que hem comentat més amunt fa que sovint les llars necessitin un ingrés doble per poder sortir de la pobresa.

6 Els esdeveniments del mercat laboral tenen més rellevància que els canvis en la composició de la llar per entendre l'entrada en la pobresa laboral

Per entendre els esdeveniments associats a les entrades en la pobresa laboral, s'analitza el grup de llars no pobres amb persones treballadores que passen a ser llars pobres amb feina. Distingim entre factors associats al següent:

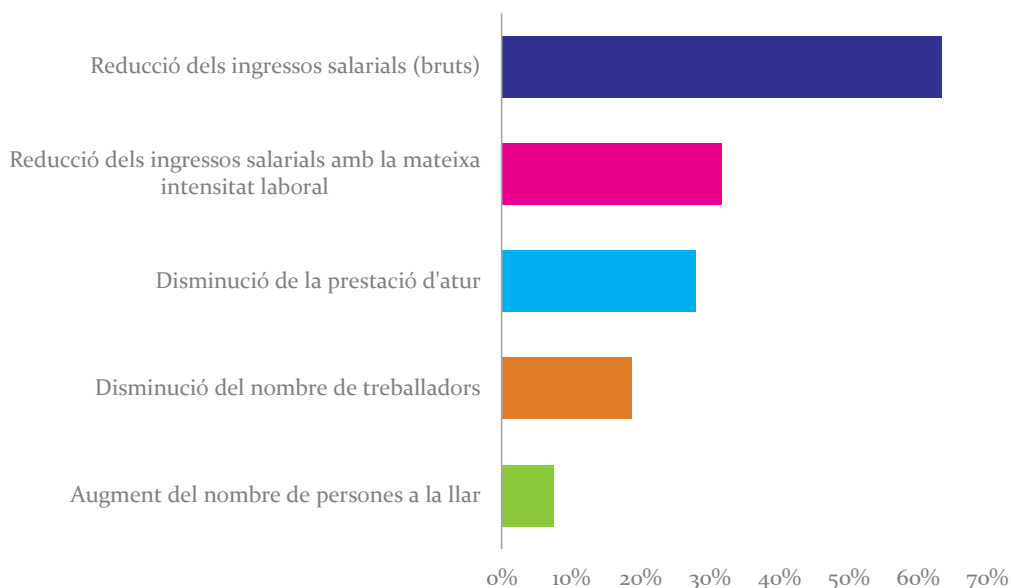
- Canvis en la situació laboral de la llar, com ara que algun dels membres de la llar perdi la feina o passi a treballar menys hores.
- Canvis en la composició de la llar: per exemple, si es produeix un naixement, una adopció o una unió.
- Canvis en els ingressos no laborals de la llar: per exemple, un canvi en les prestacions d'atur o en les rendes derivades del capital.

Cal esmentar que sovint les llars experimenten més d'un esdeveniment o canvi a la vegada. Aquest és el cas de moltes dones, que, per poder tenir cura de la família, redueixen la seva jornada laboral, amb la reducció salarial pertinent, o abandonen el mercat laboral. Davant de canvis vitals o laborals, les llars despleguen diversos mecanismes d'adaptació. Aquesta multiplicitat d'esdeveniments, sovint en períodes de temps relativament breus, fa que sigui difícil establir relacions de causalitat entre esdeveniments i entrades i sortides d'una situació de pobresa. No obstant això, l'anàlisi de transicions ens ofereix informació valuosa sobre el pes relatiu dels diversos factors en les entrades i sortides de la pobresa laboral.

En línia amb estudis duts a terme en altres països, observem que les dinàmiques del mercat laboral expliquen gran part de les entrades en la pobresa. El 63% de les llars treballadores que entren en una situació de pobresa laboral experimenten una disminució dels ingressos salarials. Aproximadament en la meitat dels casos, aquesta disminució no coincideix amb una reducció de la intensitat laboral: el 32% de les llars que entren en situació de pobresa perceben uns ingressos més baixos malgrat que mantenen un grau similar de vinculació amb el mercat laboral. Els canvis en les transferències públiques també són un factor que cal tenir en compte. L'esgotament de la prestació d'atur apareix com un factor particularment rellevant: en un 28% de les entrades en la pobresa laboral s'observa una reducció dels ingressos per aquesta via.

Gràfic 7: Els factors laborals són més rellevants que la composició demogràfica de la llar per entendre les entrades en la pobresa laboral

Proporció de llars que entren en la pobresa laboral i que experimenten els esdeveniments següents

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

En canvi, són molt poques les llars que entren en la pobresa laboral i viuen, al mateix temps, un increment del nombre de membres –passa en un 8% dels casos– o del nombre de menors a càrrec –en un 3% dels casos. Aquest resultat pot semblar contraintuïtiu, ja que anteriorment hem assenyalat la vulnerabilitat de les llars amb menors. El baix pes relatiu dels factors de composició de la llar s'explica perquè tenen una freqüència més baixa en la població: els naixements i les adopcions són menys comuns que els canvis de situació laboral. Així doncs, per exemple, de mitjana, una de cada quatre llars treballadores no pobres veu disminuir els seus ingressos d'un any a l'altre, mentre que només en el 3,6% d'aquestes llars hi ha més menors a càrrec d'un any a l'altre. En tot cas, queda clara la centralitat dels esdeveniments relacionats amb el mercat laboral per entendre les entrades en la pobresa laboral –i, com veurem, també les sortides d'aquesta situació.

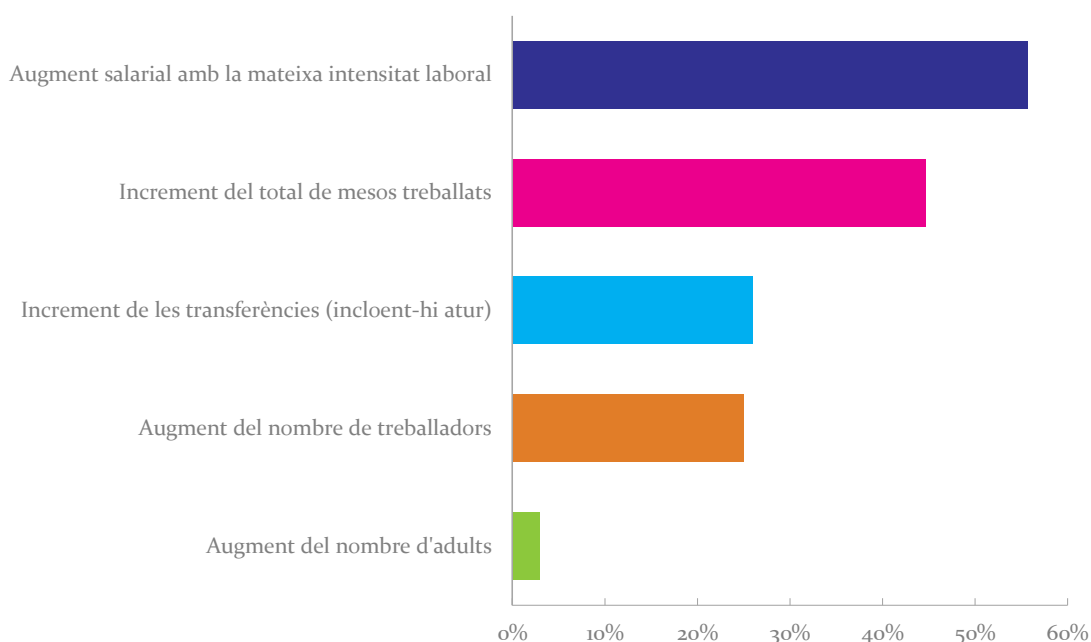
7

L'increment dels ingressos salarials de la llar i l'augment del nombre de mesos treballats són clau per entendre les sortides de la pobresa laboral

La majoria de les sortides de la pobresa laboral segueixen el que es podria categoritzar com una trajectòria d'èxit: en el 80% dels casos es manté la feina i se surt de la pobresa. De la mateixa manera que en el cas de les entrades, els factors que propicien les sortides de la pobresa laboral tenen més a veure amb els canvis en el mercat laboral que no pas amb canvis en la composició de la llar o en les transferències públiques (atur, incapacitat i altres).

Gràfic 8: La majoria de les llars que surten de la pobresa laboral ho fan gràcies a millores laborals

Proporció de llars que passen a ser llars no pobres amb feina i que experimenten els esdeveniments següents

Font: elaboració pròpia a partir d'EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) 2005-2018, Eurostat.

El 56% de les sortides de la pobresa laboral s'associen a pujades d'ingressos salarials mantenint la mateixa intensitat laboral. Això podria respondre al fet de trobar una feina millor, rebre un augment de sou o petits increments en les hores treballades que no impliquen una modificació del tipus de jornada. D'altra banda, el 45% de les llars que surten de la pobresa laboral ho fan treballant més mesos que l'any anterior, tant si és per un augment del nombre de persones treballadores com, en la majoria de casos, perquè les persones treballadores de la llar han treballat més mesos. El pes d'aquest factor i la freqüència de les entrades i sortides de la pobresa laboral indiquen la presència d'un grup de llars que viuen per sobre de la línia de la pobresa, però que amb períodes relativament breus d'atur i/o inactivitat corren el risc de patir pobresa laboral. Finalment, tal com passava amb les entrades en la pobresa laboral, la composició de la llar té un pes petit a l'hora de sortir d'aquesta situació: només en un 3% de les llars que surten de la pobresa laboral s'observa un augment del nombre d'adults.

8

La pandèmia de la covid-19 probablement ha fet augmentar el nombre de llars en situació de pobresa laboral

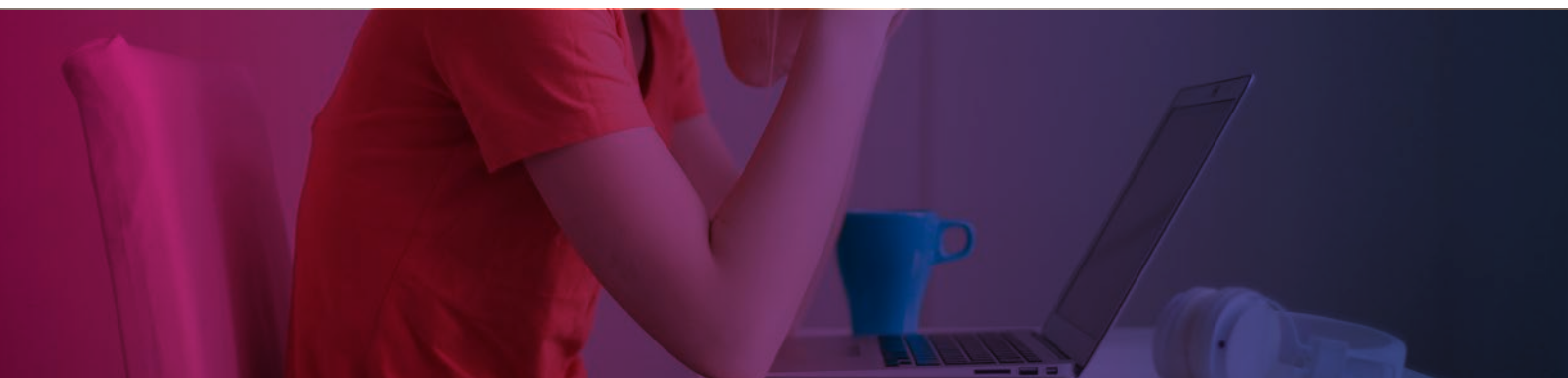
Les dades publicades fins ara no permeten estudiar l'impacte de la pandèmia de la covid-19 sobre la pobresa laboral. No obstant això, altres estudis a partir de les dades de l'«Enquesta de població activa» (EPA) suggereixen que les llars amb persones treballadores amb un nivell educatiu més baix, així com amb persones que treballen en feines menys qualificades, han estat les més afectades per la pèrdua de llocs de treball. Així mateix, s'estima que les mesures de contenció de la covid-19 han tingut com a conseqüència pèrdues salarials proporcionalment més grans per a les persones treballadores amb salaris més baixos. Per tant, cal esperar que el nombre de llars en situació de pobresa laboral hagi augmentat durant la pandèmia. D'altra banda, amb les dades actuals, encara no se sap quin efecte tindrà sobre les entrades i sortides de la pobresa laboral la pujada del salari mínim interprofessional (SMI) aprovada el 2019 pel Govern espanyol.

Conclusions

Aquest informe analitza les dinàmiques de la pobresa laboral a Espanya centrant-se en els esdeveniments associats a les entrades i sortides, i estudia de quina manera les transicions cap a la pobresa laboral i fora d'aquesta situació estan condicionades per l'edat, el cicle vital i el gènere. La presència de menors a càrrec a la llar, sobretot a les llars amb un sol treballador, es revela com un factor clau de risc de pobresa laboral.

Aquests resultats posen en relleu el pes dels salaris baixos, a més dels períodes d'atur i inactivitat, per explicar la pobresa laboral a Espanya. Això contrasta amb les conclusions d'estudis elaborats en el context europeu, en què l'entrada en la pobresa laboral està associada, sobretot, a períodes d'atur i no tant als salaris baixos. A més, també s'ha vist que les llars on viuen joves, així com les encapçalades per dones, tenen més probabilitats de patir pobresa laboral. Hi ha diversos motius que podrien explicar aquests resultats. En primer lloc, la precarització de les condicions laborals, que ha afectat les generacions més joves, així com les desigualtats de gènere al mercat laboral espanyol. Així doncs, hi ha una part de la pobresa laboral que s'explica per l'estructura mateixa del mercat laboral espanyol. En segon lloc, Espanya té un sistema de benestar feble, amb prestacions socials limitades. Ho demostra el fet que la pèrdua de prestacions monetàries no sembla ser més rellevant que els esdeveniments del mercat laboral a l'hora d'explicar les entrades en la pobresa.

A causa de la complexitat i les múltiples causes dels fenòmens socials, és difícil identificar fórmules polítiques inequívokes per pal·liar aquests fenòmens. Tanmateix, els resultats d'aquest estudi permeten identificar factors de risc i reflexionar sobre quina combinació de mesures es podria desenvolupar per tal de reduir la pobresa laboral a Espanya.

Actuacions proposades

Reduir l'atur, sobretot entre els joves amb menors a càrrec, podria ser una via per fer baixar les taxes de pobresa laboral. Hi ha diverses mesures per abordar aquest desafiament. Per exemple, disminuir l'elevada temporalitat, que comporta l'entrada en situació d'atur de manera recurrent. Espanya és un dels països de la Unió Europea amb una taxa de temporalitat més elevada, i aquesta afecta especialment els joves. No es tracta de reduir la contractació temporal en sectors en els quals aquest tipus de contracte té sentit, com ara el turisme, però sí de reduir-ne l'abús en sectors en els quals no és necessari, com ara la sanitat o l'administració pública. Un exemple d'èxit en aquest sentit seria el cas d'Àustria, que ha creat un contracte amb drets creixents al llarg del temps, de manera que les empreses no han de contractar un treballador amb contracte permanent d'entrada, sinó que, a mesura que les perspectives de l'empresa van millorant, el contracte es pot anar reforçant. A França, això també es fa en empreses que tenen treballadors autònoms, que passen a ser persones treballadores permanents de l'empresa a mesura que aquesta va tenint perspectives millors de demanda estable.

Una altra mesura per reduir la desocupació és augmentar l'ocupabilitat de les persones treballadores a l'atur mitjançant la formació i les polítiques actives d'ocupació. No es tracta únicament de facilitar la col·locació dels aturats: les polítiques actives funcionen quan alleugen la precarietat i faciliten les transicions laborals cap a feines millors. Aquestes polítiques podrien ser més efectives si fossin més proactives, és a dir, si impulsessin una modernització del sistema productiu del país que tingués com a eix millorar les possibilitats de la petita i mitjana empresa i mantenir mecanismes de qualificació i posada al dia de la força de treball. Això portaria a crear llocs de treball de més qualitat. A més, l'oferta de formació s'ha de diversificar. Les oficines d'ocupació no són les úniques que poden oferir formació per a les persones treballadores sense feina o amb feines de baixa qualitat: hi ha una àmplia varietat de formació el potencial de la qual es podria explorar. Ens referim, entre altres, a instituts de propietat i gestió públiques, proveïdors privats, institucions que ofereixen formació professional, organitzacions de base comunitària i ocupadors que duen a terme la seva pròpia formació.

La pobresa laboral es produeix quan els ingressos d'una llar amb persones treballadores són insuficients per satisfer les seves necessitats econòmiques. Per tant, a l'hora de dissenyar respostes polítiques cal tenir en compte les circumstàncies de tota la llar, no només les de la persona que té una feina remunerada. Les elevades taxes de pobresa laboral en llars amb menors a càrrec, el risc de pobresa de les quals duplica el de les llars sense menors, il·lustren com el feble suport a les llars amb fills i els reptes de la conciliació, que fan que moltes mares abandonin el mercat laboral o en siguin expulsades, agreugen les situacions de pobresa. Així doncs, les respostes a la pobresa laboral han de tenir en compte tota la llar. Els programes de garantia o complement d'ingressos per a llars vulnerables, com l'ingrés mínim vital, implementat recentment, o la garantia infantil, actualment en consideració, tenen un gran potencial per reduir el risc de pobresa d'aquest col·lectiu i, amb això, les elevades taxes de pobresa laboral.

Reduir la bretxa de gènere al mercat laboral també podria contribuir a disminuir les taxes de pobresa laboral, ja que milloraria les condicions laborals de les llars amb doble ingrés i les de les llars encapçalades per dones. Les dades mostren que moltes llars, particularment les que tenen menors a càrrec, necessiten un doble ingrés per evitar la pobresa laboral. En la majoria de casos, el segon ingrés és el de les mares. Els salaris de les dones se situen molt per sota dels dels homes, i la bretxa de gènere al mercat laboral es concreta en menys recursos i menys oportunitats i drets laborals per a les treballadores. Els estudis demostren que els programes que faciliten la conciliació laboral i familiar aconsegueixen disminuir la diferència en la remuneració. Per facilitar la conciliació es poden aplicar diverses estratègies: augmentar la despesa en guarderies públiques i serveis de cura, incorporar la conciliació a les negociacions col·lectives de les empreses, fomentar la transparència en els processos de selecció i en el sistema redistributiu o lluitar contra els estereotips negatius pel que fa al gènere.

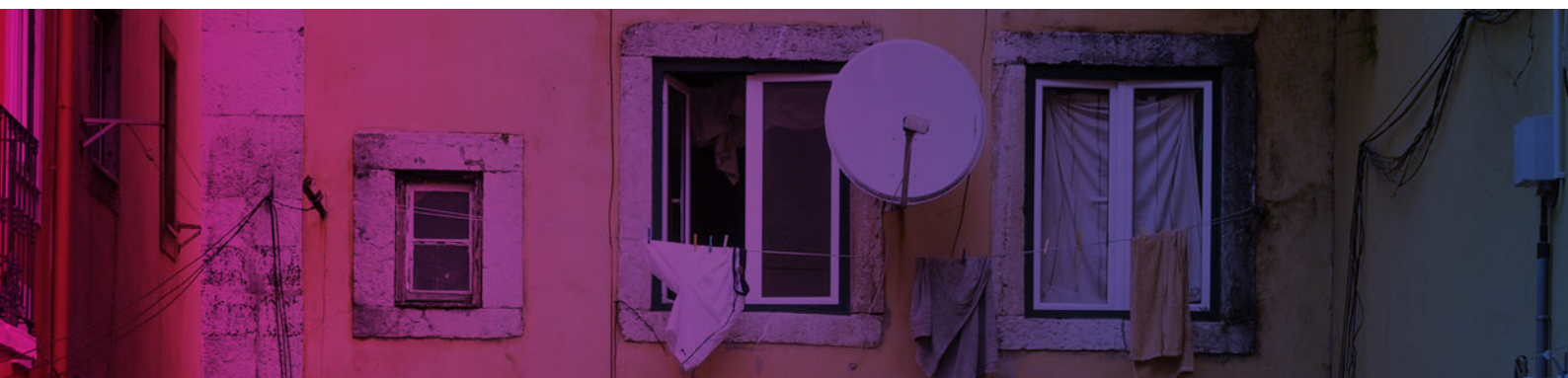

Característiques de l'estudi

Com que les llars comparteixen despeses i recursos, la pobresa laboral es mesura prenent com a unitat la llar. Seguint les recomanacions d'Eurostat, es defineixen com a pobres les llars la renda disponible de les quals se situa per sota de la línia de pobresa (és a dir, el 60% de la mitjana ajustada per la mida de la llar). Seguint la definició de la Unió Europea, es compten com a persones treballadores els individus en edat activa (16-64 anys) que han treballat almenys 7 dels 12 mesos anteriors. Així doncs, la taxa de pobresa laboral reflecteix la proporció de llars amb una o més persones treballadores que viuen en situació de pobresa. Reduir la pobresa a Espanya passa per reduir la pobresa laboral: sis de cada deu llars pobres tenen almenys un treballador.

Una llar es pot trobar en situació de pobresa laboral perquè els seus integrants perceben salaris baixos o experimenten precarietat salarial o períodes recurrents d'atur, però també perquè les seves necessitats són elevades (per exemple, famílies nombroses o amb persones dependents) o perquè les transferències públiques són insuficients per compensar les mancances del mercat laboral. Dissenyar polítiques efectives per reduir la pobresa laboral requereix examinar més detingudament la naturalesa d'aquesta pobresa i la relació que té amb les dinàmiques del mercat de treball –com els salaris baixos, l'atur i la temporalitat laboral–, així com els esdeveniments que expliquen per què les persones entren i surten de la pobresa laboral.

En aquest informe s'utilitzen dades de l'«Enquesta de la Unió Europea sobre ingressos i condicions de vida» per als anys 2015-2018 (els últims disponibles en el moment de l'anàlisi), i s'analitzen els canvis en termes de pobresa laboral any per any. Així mateix, s'ha mesurat la probabilitat d'entrar i sortir de la pobresa laboral d'un any a l'altre, i s'ha analitzat quins factors s'associen a aquests canvis.

Referències

Addabbo, T.; Rodríguez-Modroño, P.; Gálvez, L. (2015). «Young people living as couples. How women's labour supply is adapting to the crisis. Spain as a case of study». A: *Economic System*, 39(1), 27-42.

Flaquer, Ll.; Escobedo, A. (2014). «Licencias parentales y política social de la paternidad en España». A: *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 32(1), 69-99.

Gorjón, L.; Osés, A.; de la Rica, S.; Villar, A. (2021). «The long-lasting scar of bad jobs in the Spanish labour market». Document de treball d'ISEAK, 2021/3.

Halleröd, B.; Ekbrand, H.; Bengtsson, M. (2015). «In-work poverty and labour market trajectories: Poverty risks among the working population in 22 European countries». A: *Journal of European Social Policy*, 1-17.

Hick, R.; Lanau, A. (2018). «Moving In and Out of In-work Poverty in the UK: An Analysis of Transitions, Trajectories and Trigger Events». A: *Journal of Social Policy*, 47(4), 661-682.

Lozano, M.; Rentería, E. (2019). «Work in transition: Labour market life expectancy and years spent in precarious employment in Spain 1986-2016». A: *Social Indicators Research*, 145, 185-200.

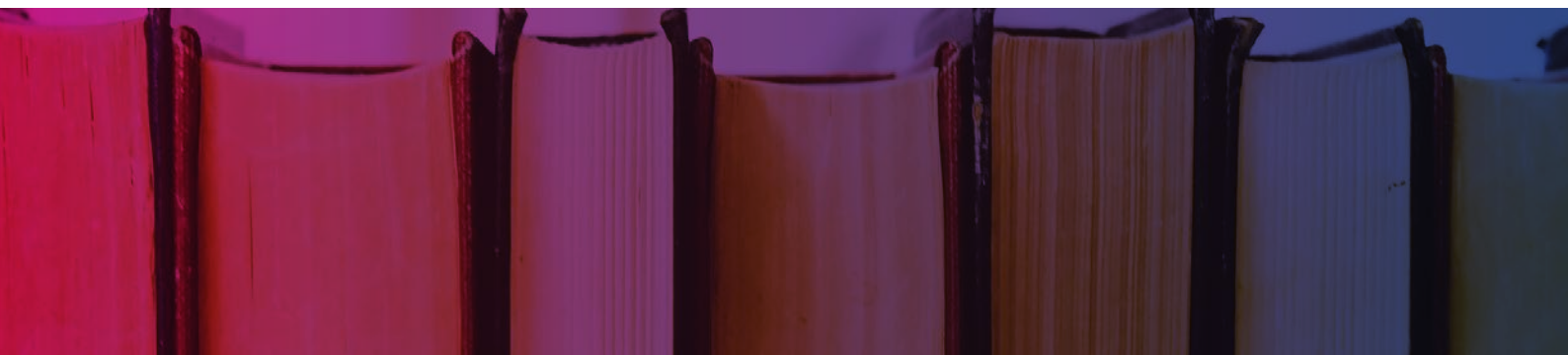
Miguélez, Fausto (coord.) (2019). «Economía digital y políticas de empleo». Obra Social "la Caixa".

Palomino, J. C.; Rodríguez, J. G.; Sebastian, R. (2020). «Wage inequality and poverty effects of lockdown and social distancing in Europe». A: *European Economic Review*, 129 [en línia], DOI: 10.1016/j.euroecorev.2020.103564.

Polin, V.; Raitano, M. (2014). «Poverty transitions and trigger events across EU groups and countries: Evidence from EU-SILC». A: *Journal of Social Policy*, 43, 4, 745-772.

Tejero, Aroa (2017). «In-Work Poverty Persistence: The Influence of Past Poverty on the Present». A: *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 157, 141-180.

Torns, T.; Recio, C. (2012). «Las desigualdades de género en el mercado de trabajo: Entre la continuidad y la transformación». A: *Revista de Economía Crítica*, 14, 178-202.

Fundació "la Caixa"